

Raadgever Riool- en waterzorgheffing

Onderdeel van VNG Gemeentefinanciën

Laatst bijgewerkt: 23 mei 2025

Gemeentefinanciën

•
De riool- en waterzorgheffing hangt samen met de wettelijke zorgplicht van gemeenten voor onder meer het afvoer van water, beheer van het grondwaterpeil en voorkomen van droogte.

Gemeenten heffen sinds de jaren '80 rioolheffing. Bijna alle gemeenten gebruiken hiervoor de VNG Modelverordening Rioolheffing als instrument om de kosten van gemeentelijke watertaken te verhalen. In september 2021 heeft deze modelverordening een grondige update en nieuwe naam gekregen: de [Modelverordening Riool- en waterzorgheffing](#).

Als overgegaan wordt op het nieuwe model worden meer inwoners en bedrijven in de heffing betrokken. Omdat niet meer dan de kosten worden verhaald zal het gemiddelde bedrag wel dalen. Technisch gebeurt dit doordat het geen voorwaarde meer is dat er een aansluiting op het riool moet zijn, dit sluit beter aan bij de gemeentelijke watertaken.

De boodschap dat iemand een belasting moet gaan betalen roept vragen op, vragen waarvoor men bij de politiek zal aankloppen. Deze Raadgever gaat in op waarom alle inwoners in de heffing worden betrokken, waarom dit rechtvaardig is en hoe dit uit te leggen is aan de inwoners.

What's in a name?

De gemeentelijke watertaken omvatten veel meer dan alleen de afvoer van afvalwater. De naam 'rioolheffing' roept echter het beeld op van een ondergronds buizenstelsel waar de afvoer van het toilet op uitkomt. Daardoor voelt het tegenstrijdig om percelen die geen aansluiting hebben op het buizenstelsel in de heffing te betrekken terwijl zij net zo goed profijt van de gemeentelijke maatregelen hebben.

Vaak beseft men niet dat de gemeente ook verantwoordelijk is voor de verwerking en regulering van hemel- en grondwater, maar ook voor maatregelen tegen droogte. De kosten die deze taken met zich meebrengen, zijn de laatste jaren enorm gestegen. Daarom is gekozen voor 'Riool- en waterzorgheffing', een titel die zowel de volle breedte als de continuïteit van de heffing onderstreept.

Gemeentelijke watertaken

Om uit te kunnen leggen waarom de groep belastingplichtigen uitgebreid wordt, is het belangrijk om te weten wat de gemeentelijke zorgplicht voor watertaken inhoudt.

Vuilwater

Als eerste blijft de afvoer van afvalwater belangrijk, zowel bij inwoners als bedrijven. Deze gemeentelijke taak is zo vanzelfsprekend dat hij niet meer weggedacht kan worden en blijft onverminderd belangrijk. Niet iedereen is aangesloten op het vuilwaterriool, vooral in het buitengebied zijn er bijvoorbeeld nog septic tanks. Ook als men zelf geen aansluiting op het vuilwaterriool heeft, is er sprake van profijt. Door de verwerking van vuilwater wordt de

gemeente geen open riool, dit heeft een positieve invloed op de omgeving en de publieke gezondheid en daar is iedereen bij gebaat.

Hemelwater

Hevige buien die voorheen eens per honderd jaar voorkwamen, komen nu gemiddeld iedere twee tot vijf jaar voor. De gemeente moet maatregelen nemen om de schade van dit soort weer zo veel mogelijk te beperken. Niet alles valt te voorkomen, maar de gemeente heeft hier een belangrijke zorgplicht. Voorbeelden hiervan zijn huizen die niet onder water lopen, wegen die begaanbaar blijven en riolen die niet overstromen. Zonder de kostbare maatregelen die gemeenten nemen, zou hier veel vaker sprake van zijn. Voorbeelden van deze maatregelen zijn het schoonhouden van sloten voor betere afvoer, het aanleggen van vijvers, wadi's en hogere drempels en stoepranden om het water op straat te bergen in plaats van dat het gebouwen instroomt. Iedereen heeft er daarom profijt bij als hevige neerslag niet tot overlast leidt maar goed verwerkt wordt.

roogte

Naast dat te veel water voor problemen zorgt, komt ook droogte steeds vaker voor. Ook hier heeft de gemeente een zorgplicht. Hemelwater dat valt op een verhard oppervlakte stroomt snel weg, dit effect wordt versterkt als het minder vaak maar wel harder regent. Het maakt hierbij niet uit of dit oppervlak is verhard door uitdroging of door mensen. Een gevolg hiervan is dat het grondwaterpeil niet genoeg aangevuld wordt, waardoor bossen uitdrogen en bomen in bebouwd gebied in augustus al bruin worden. Maatregelen die gemeenten hiertegen kunnen nemen zijn kostbaar, vooral in onderhoud. Om droogte zoveel mogelijk te ondervangen moeten er minder en vooral waterdoorlatende verhardingen met waterbergingen komen. Deze zorgen er voor dat het water tijdens hevige neerslag veilig kan worden weggesluisd en opgeslagen en in perioden van droogte kan worden afgegeven. Dit beleid heeft daarmee positieve effecten op de hele omgeving waardoor iedereen er van kan profiteren.

Grondwater

Als laatste heeft de gemeente ook een inspanningsverplichting voor de grondwaterstand. De grondwaterstand is belangrijk op meerdere gebieden. Een goed grondwaterpeil voorkomt funderingsproblemen en gaat verzakking van het land tegen. Daarnaast zorgt het er voor dat bossen groen en akkers en weilanden vruchtbaar blijven, maar ook dat deze bereikbaar zijn zonder weg te zakken in de modder. In bebouwd gebied is een correct grondwaterpeil essentieel maar vaak onzichtbaar, maar juist in de buitengebieden is het profijt goed zicht- en merkbaar.

Collectief goed, collectief geld

Zoals uit bovenstaande blijkt is een goede uitvoering van de vele gemeentelijke watertaken een collectief goed, iedereen heeft er gemerkt en ongemerkt, collectief en individueel profijt van. Hiervoor is in de Gemeentewet een speciaal bekostigingsinstrument opgenomen; een gemeentelijke belasting zonder beperking van de kring van belastingplichten zoals dat past bij een collectief goed. Dat er vroeger alleen een relatie met individueel profijt is gelegd, is te verklaren vanuit het verleden van de rioleringstaak, maar dat is niet meer in lijn met de huidige brede zorgplicht. Ook juridisch kan het vervelend uitpakken als een kleine groep de maatregelen bekostigt waar een grote groep profijt van heeft. Een verordening kan daardoor onverbindend worden verklaard, waardoor de gemeente de opbrengsten hiervan misloopt. Kortom, het is niet redelijk om de bekostiging van al deze taken te laten opbrengen door alleen degenen met een fysieke aansluiting op het vuilwaterriool, iedereen heeft tenslotte baat bij droge voeten en mooi groen.